

Evaluatie Speelgoed- en carnavalsmuseum 'Op Stelten'

Inleiding

In januari 2018 heeft de gemeenteraad besloten om de subsidie aan het Speelgoed- en carnavalsmuseum 'Op Stelten' (hierna te noemen Speelgoedmuseum) te verlagen. Doel was om het museum uit te dagen om middels cultureel ondernemerschap meer op eigen benen te komen staan. Daarnaast wilde de gemeente meer maatschappelijk rendement voor de stad zien. Na 2 jaar maken we opnieuw de balans op. Dit doen we aan de hand van de door de gemeenteraad vastgestelde criteria, maar rekening houdend met de voorgestelde actualisatie.

Evaluatie

Collectiewaarde

Musea tonen een samenhangend geheel aan voorwerpen, vertellen verhalen en fungeren als het geheugen van een stad, streek of land. Zij doen dit zoveel mogelijk door gebruik te maken van nieuwe en interactieve vormen van presentatie.

De speelgoedcollectie van het museum is breed en beslaat de periode 1750 – 1970. Het zwaartepunt ligt in de periode 1900 – 1970. Met name de Anker bouwstenencollectie is bijzonder te noemen. Naast het Speelgoedmuseum in Oosterhout zijn er nog 2 musea met een speelgoedcollectie (in Deventer en in Roden). Beide musea zijn qua omvang vergelijkbaar met 'Op Stelten'.

De collectie is ten opzichte van de vorige evaluatie in 2017 niet wezenlijk gewijzigd. Het grootste deel van het museum bestaat uit een permanente expositie die een goed overzicht geeft van de historie van het speelgoed in Nederland en daarbuiten. Deze expositie is echter wel nog erg statisch en de getoonde informatie bij de tentoongestelde voorwerpen is beperkt. Ook mist de collectie aansluiting met de nieuwe generatie volwassenen.

De collectie vertegenwoordigt een stuk geschiedenis. Zo is te zien hoe men in de loop van de tijd speelgoed gewaardeerd heeft: als 'voorbereiding' op het leven, als ontwikkelingsmateriaal en als spelobject. Hieraan liggen pedagogische opvattingen en maatschappelijke omstandigheden ten grondslag. Dit verhaal mag echter nog wel meer onder het voetlicht worden gebracht.

Naast de vaste expositie vinden er ook wisselexposities plaats, waarbij aansluiting wordt gezocht met actuele gebeurtenissen of maatschappelijke thema's. Hierbij is in de afgelopen jaren geëxperimenteerd met nieuwe interactieve manieren van presenteren. Een mooi voorbeeld hiervan is het project 'Van toverlantaarn tot mobieltje'. Het succes van deze wisselexposities roept om aanpassingen in de permanente expositie.

Naast de uitgebreide speelgoedcollectie herbergt het museum ook een carnavalscollectie die het verhaal vertelt van het Oosterhoutse Carnaval. Ondanks dat deze collectie veel meer een specifiek Oosterhouts verhaal vertelt kan afgevraagd worden of dit interessant genoeg is om dit op te nemen in de permanente expositie. Wellicht zou een jaarlijkse wisseltentoonstelling meer passend zijn en meer recht doen aan de waarde van deze collectie.

Verbindende waarde

Musea verbinden niet alleen vrijwilligers, maar ook verschillende generaties en culturen. Musea zijn daarnaast actief in een breed maatschappelijk netwerk. De collectie is lang niet altijd het doel op zich maar een middel tot verbinding.

Het Speelgoedmuseum heeft de afgelopen 2 jaar duidelijk ingezet op het versterken van het maatschappelijk netwerk, zowel lokaal als ook verder daar buiten.

Het museum draait volledig op vrijwilligers, zowel bestuurlijk als in de operationele uitvoering, zo'n 60 personen in totaal met verschillende achtergronden en culturen. Een aantal van hen benut deze periode voor re-integratie en herintreding in een betaalde baan. Het Speelgoedmuseum doet dan ook mee aan het integratieproject voor statushouders 'Op weg naar werk in Oosterhout' en het re-integratieproject van de gemeente waarbij via stage de terugkeer naar het arbeidsproces wordt gestimuleerd. De andere vrijwilligers doen dit werk veelal vanuit een intrinsieke motivatie en hebben hierdoor een leuke en zinvolle dagbesteding met gelijk gestemde geesten en dragen op deze wijze bij aan een aantrekkelijk Oosterhout.

Ook in de directe omgeving van het museum is het afgelopen jaar een netwerk ontstaan. Samen in co-creatie met bewoners uit het museumkwartier en met BOCK is het culturele project 'de kilometer van de vrijheid' gerealiseerd en ook op het gebied van educatie is de samenwerking met onder andere Theek 5, h19 erfgoed Brabant en de scholen verder uitgebreid. Daarnaast neemt het Speelgoedmuseum actief deel aan het lokaal erfgoedoverleg met het Brabants museum Oud Oosterhout, de heemkundekring en de gemeente (Archeologie en Cultuur). Dit overleg richt zich niet alleen op afstemming maar ook op kennisdeling en samenwerking.

Tot slot is ook het project 'Onvergetelijk speelgoed' een sprekend voorbeeld van de weg die het museum is ingeslagen en die verder gaat dan het tentoonstellen van een vaste speelgoedcollectie: de collectie niet als doel op zich, maar als middel van verbinding.

Educatieve waarde

Musea verzorgen educatie aan (basis)scholen. Het is de plek voor ontdekken en informeel leren.

Speelgoed sluit bij uitstek aan op de belevingswereld van kinderen en nodigt uit tot informeel leren en ontdekken. Voor veel kinderen uit Oosterhout is het Speelgoedmuseum hun eerste kennismaking met een museum. Via school middels de door erfgoed Brabant ontwikkelde lespakketten 'Museumschatjes' of 'Overgisteren' of samen met grootouders, die uit eigen ervaring over de voorwerpen kunnen vertellen.

Het Speelgoedmuseum heeft met het project 'Verschijnen en verdwijnen' dat samen met Erfgoed Brabant en externe professionals ontwikkeld is, een proces in gang gezet om nog beter aan te sluiten bij het onderzoekende leren en om de creativiteit van kinderen te helpen ontwikkelen (over dit project verschijnt binnenkort zelfs een publicatie voor musea).

Belevingswaarde

Musea zetten je aan tot denken en soms tot actie, maar zijn vooral ook plezierig om naar toe te gaan: om te ontspannen, om te genieten van mooie voorwerpen en verhalen, zelfs om geluk te vinden. Musea bieden ruimte om te genieten, ervaren en beleven.

Door het specifieke karakter van het Speelgoedmuseum is het mogelijk om iedereen een groot plezier te doen door de herkenning die veel objecten uit de collectie bij hen teweegbrengen. Dit geldt zeker voor speciale groepen zoals ouderen en dementerenden. Voor kinderen is de beleving om met speelgoed van vroeger te mogen spelen een unieke ervaring. En voor (groot)ouders is het een bijzondere ervaring om hun (klein)kinderen over hun jeugd te vertellen aan de hand van een combinatie van museumobjecten en moderne media. Met de wisselexposities wordt op de beleving middels interactie en moderne media al goed ingespeeld. Het is zaak om dit ook door te gaan voeren in de permanente expositie van het museum. Een ruimte waar ook echt gebouwd en gespeeld mag worden met speelgoed zou hierin een eerste stap kunnen zijn.

Economische waarde

Musea dragen bij aan de economie en zijn toeristische trekpleisters voor een stad en verbeteren de leefbaarheid van de omgeving.

Het is moeilijk om de waarde van het Speelgoedmuseum exact uit te drukken in geld. Duidelijk mogen zijn dat het past bij het voorzieningenniveau van een stad met de omvang van Oosterhout en dat het daarin haar steentje bijdraagt als toeristische trekpleister. Zeker bij slecht weer is dit één van de weinige voorzieningen in Oosterhout waar het dan goed vertoeven is.

Verder is het museum van waarde door de promotionele en publiciteitswaarde die het genereert voor Oosterhout: artikelen in lokale en landelijke pers berichten over het museum en de wisselexposities. Ook het voeren van de museumkaart geeft extra exposure en levert meer en meer bezoekers op.

Het Speelgoedmuseum is daarnaast gevestigd in een voormalige basisschool. Mede hierdoor is dit beeldbepalende gebouw aan de Zandheuvel bewaard gebleven. Momenteel geeft het pand de indruk van een naar binnen gekeerd gebouw. Hoe mooi zou het zijn om de verbinding van het Speelgoedmuseum met haar directe omgeving te verstevigen door het meer uitnodigend te maken en door de buitenruimte van het museum in te richten als een speel-/ontmoetingsplek waar ook de buurtbewoners gebruik van kunnen maken.

Publiek

Het publiek is een belangrijke maatstaf voor het succes. Om voor subsidiëring in aanmerking te blijven komen is voor het Speelgoedmuseum minimaal 12.500 bezoekers een vereiste met het vooruitzicht de komende jaren te groeien naar 15.000 bezoekers met daarin een belangrijk deel kinderen tot 12 jaar. Hierbij vragen we nadrukkelijk aandacht voor een sterkere binding met (lokale) bezoekers en daaruit voortvloeiend terugkerend bezoek.

Het aantal bezoekers laat sinds 2013 een gestage stijging zien. In 2019 heeft het Speelgoedmuseum een recordaantal van 15.249 bezoekers bereikt. Ongeveer een kwart van de bezoekers zijn kinderen tot 12 jaar en iets meer dan een kwart van de bezoekers komt uit Oosterhout e.o.

Organisatie en financiën

Het Speelgoedmuseum moet, in lijn van de basiseisen van het museumregister, een stabiele financiële basis hebben. Daarnaast dient de organisatie te beschikken over een beleidsplan en gekwalificeerde medewerkers. Ontwikkeling en uitbating van cultureel ondernemerschap is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Het Speelgoedmuseum zal dus vertrouwd moeten raken met het ondernemerschap, businessmodellen en publiek-private samenwerkingen.

In het beleidsplan van de het Speelgoedmuseum is een meerjarenbegroting opgenomen die een stabiele financiële basis laat zien. Door de afbouw van de subsidie en om de geformuleerde ambities waar te kunnen maken is het wel nodig om de eigen inkomsten te gaan vergroten. Ook zal er extra geldt aangetrokken moeten worden om de gewenste aanpassingen in het museum te kunnen realiseren.

We zien daarnaast een duidelijke verandering in de houding van het museum. Van een naar binnen gekeerde organisatie naar een naar buiten gekeerde organisatie die openstaat voor nieuwe samenwerkingen en op zoek is naar nieuwe verdienmodellen.

Museumregistratie

Het Speelgoedmuseum dient een museumregistratie te hebben en aangesloten te zijn bij de Museumkaart.

Het Speelgoedmuseum is reeds sinds 10 december 2015 in het bezit van een museumregistratie en aangesloten op de Museumkaart.

Conclusie

Het Speelgoedmuseum is een waardevolle instelling die uitstekend past binnen het voorzieningenniveau van de gemeente Oosterhout. Het Speelgoedmuseum heeft een duidelijke, herkenbare uitstraling dat grotendeels voldoet aan de voorwaarden van het museumregister. De bezoekersaantallen laten een mooie stijging zien en het museum heeft in 2019 zelfs een recordaantal van 15.249 bezoekers mogen verwelkomen. Het Speelgoedmuseum heeft dan ook de potentie uit te groeien tot een volwaardig museum. In haar beleidsplan voor de komende 10 jaar legt ze zichzelf deze ambitie ook op.

Het opleggen van een ambitie is één, om deze ook daadwerkelijk te kunnen realiseren vraagt dit wel om een goede stabiele basis en om voldoende inzet van mensen en middelen. Het Speelgoedmuseum zal nog moeten bewijzen of ze deze transformatie ook echt kan en wil maken. Als ze dit lukt kan het wel echt een pareltje voor Oosterhout worden.